

Fələyin administrasiyası

Frans Kafkanın “Qəsr” romanı haqqında

əvvəli ötən saylarımızda

Sabah ertədən yerölçən təpənin üstündə qərar tutmuş Qəsrə yollanır. Yol uzandıqca uzanır, o getdikcə mənzil başı bir az da uzaqlaşır. Kəndin ana küçəsi o səmtə apararsa da, son ucu Qəsrə calanmır, qəfil döngəyə-dalana burulub yolçuları azdırır.

K. Qəsrə düşmək sevdasından əl çəkib meyxaşaya qayıdanda görür ki, iki cavan oğlan onu gözləyir. Onlar özlərini K.-nin köməkçiləri kimi qələmə verirlər, hərçənd onun peşəsindən xəbərsizdirlər. K. anlayır ki, onları Qəsrədən onu izləmək üçün göndəriblər, köməkçi deyilən oğlanlar yuxarıların onu gecə-gündüz güdən bir cüt gözüdür.

K. onları da götürüb xizəklə Qəsrə getmək istəyir, ancaq köməkçilər deyirlər ki, xüsusi icazə almadan kənar şəxslərin Qəsrə girməsi qadağandır. Onda K. onlara tapşırır ki, Qəsrə zəng vurub qəbula düşmək üçün icazə alsınlar. Köməkçilərə dərhal rədd cavabı verilir. K. dəstəyi onlardan alanda telefon xəttiylə axıb gələn dolaşqı, anlaşılmaz səslər eşidir. Həndan-hana ona cavab verirlər, K. nədənsə özünü özü kimi yox, öz köməkçisitək qələmə verir. Yuxarıdan gələn səs ona Qəsrə girməyi bir-yolluq qəti qadağan eləyir.

Bu vaxt çapar Barnabas Qəsrədən K.-ya məktub gətirir. Kanselyariya müdirinin imzaladığı məktubda ona məlumat verilir ki, K. Qəsr sahibinin yanında qulluğa götürülüb, onun birbaşa rəhbəri isə Kəndin kəndxudasıdır. K. qərara gəlir ki, məmurlardan uzaqda, Kənddə qalıb işləsin, sadə kəndlilərə qaynayıb qarışsın, girəvə düşdükcə Qəsrədən də nəşə çalıb qoparsın. Bununla belə məktubun tonundan bir hədə, mübarizəyə çağırış da sezilir.

Barnabasın böyük bacısı Olqanın əliylə K. mehmanxanaya yol tapır - bura Qəsrədən Kəndə iş dalınca gələn ağaların qalması üçün nəzərdə tutulub. Kənar şəxslərin mehmanxanada gecələməsi qadağandır, yerölçən yalnız bufetdə sığınacaq tapa bilər. Həmin axşam oteldə nüfuzlu məmurlardan biri - Klammm qalır, Kənddə onu tanımayan tapılmaz, hərçənd kəndlilərdən heç kəs Klammmın üzünü düz-əməlli görməyib.

İstər ağalardan olsun, istərsə kəndlilərdən, hər cür müştərinin qulluğunda duran, onlara pivə süzən Frida adlı qız da mehmanxanada mühüm personadır. Çox gözəgəlimli olmasa da, cansız-cəşədsiz Fridanın kədərli gözləri var. Elə ilk baxışdan K. çox müşkülü çözməyə qadir olan o qəmli gözlərin tilsiminə düşür.

Frida K.-ya bufetə qonşu otaqda olan Klammm gizli gözlükdən baxmağı təklif eləyir. K. deşikdən baxanda Klammmın kök, yəndəmsiz, yaşlandığından yanaqları salanmış bir cənab olduğunu görür. Frida bu cənabın aşnasıdır, o səbəbdən Kənddə onun da hörməti, nüfuzu var, bufetçi vəzifəsinə qız birbaşa tövlə süpürməkdən gətirilib.

K. Fridaya Klammmı atıb onun sevgilisi olmağı təklif

eləyir. Frida razılaşır, K. gecəni bufetin pıştaxtası altında, onun ağuşunda keçirir. Səhərə yaxın Klammm amirana səsiylə qızı çağıranda Frida ona nümayişkarənə tonla cavab verir ki, yerölçənə birlikdədir. Növbəti gecəni onlar karvansara hücrəsində, K.-nin köməkçilərinin nəzərləri altında keçirirlər. K. Fridayla evlənməyə tələsir, ancaq ona qədər qızın araçılığıyla Klammmın qəbuluna düşmək istəyir. Həm Frida, həm də karvansara sahibəsi K.-ni inandırmağa çalışırlar ki, onun Klammm ilə görüşməsi, danışması mümkün deyil, çünki Klammm Qəsrədən enmiş adamdır, ali cənabdır, K. isə heçkim, heçnədir, Qəsrə yolunun bağlanmağı bir yana, Kənddə də yad-yabançıdır, burada da artıqdır.

Fridanın dağ kimi kişini atıb bir fərsizə, yurdsuza cəllanmağı karvansara sahibəsinə yandırır. Qadın boynuna alır ki, iyirmi il bundan qabaq Klammm onu üç dəfə yanına çağırıb. Klammmın bağışladığı dəsmalı, onun göndərdiyi çaparı şəklini sahibə hələ də göz bəbəyitək qoruyub saxlayır. Qadın ərə də Klammmın xeyir-duasıyla gedib, illər boyu hər gecə ərinə aşnasından danışır. Xidməti işlə şəxsi həyatın belə uzlaşması K.-ni heyətləndirir.

Kəndxuda K.-ya deyir ki, yerölçənin gəlişinə hazırlıq görmək barədə tapşırığı hələ neçə il əvvəl alıb. Dərhal da Qəsrin dəftərxanasına cavab göndərib ki, Kənddə heç kimə yerölçən görəkdir. Görünür, cavab məktubu lazımı ünvana çatmayıb, nəşə dəyişik düşüb, hərçənd bu barədə qəti danışmaq olmaz, çünki kanselyariyanın səhvə yol vermə ehtimalı sıfıra bərabərdir. Ancaq nəzarətçi instansiya sonradan-sonraya səhvini boynuna alıb, məmurlardan biri xəstəlik tapıb. K.-nin gəlişindən az əvvəl, nəhayət, məsələ müsbət həllini tapıb, yerölçəndən imtina olunması rəsmən təsdiqlənib.

İndi K.-nin qəfildən peyda olması neçə illik gərgin əməyin üstündən xətt çəkir. Kəndxudanın evində, anbarlarda Qəsrin arxivini qorunur, onun arvadıyla yerölçənin köməkçiləri bütün sənədləri töküb-töküşdürüblər, di gəl, K.-nin təyinatıyla bağlı sərəncamı tapa bilməyiblər. Fridanın təzyiqi altında K. kəndxudanın məktəbə qarovulçu düzəlməklə bağlı təklifini qəbul eləməyə məcbur olur, hərçənd müəllimin deməsinə görə, məktəb gözetçisi Kəndə heç də yerölçəndən artıq görəkdir. Amma gələcək ər-arvadın qalmağı yeri yoxdur, odur ki, Frida məktəbdəki sinif otaqlarından birini ailə ocağına çevirməyə çalışır.

Klammmı tutmaq üçün K. mehmanxanaya gedir. Bufetdə o, Fridanın xələfi Pepi ilə tanış olur, ondan Klammmın yerini öyrənir. Qəsrədən enmiş məmuru soyuqdan donadon küçədə gözləyir, ancaq Klammm quyuq ələ vermir. Klammmın katibi istintaq aparırmış kimi onu sorğu-suala tutur, sən demə, bu sualların cavabı Qəsrin dəftərxanasında tərtib olunan protokola salınacaqmış. Klammmın vaxt azlığından protokolları oxu-

madığını biləndə K. oradan qaçır.

Yolda o, Klammmdan məktub gətirən Barnabasla qarşılaşır; məktubda Klammm yerölçənin onun tapşırığıyla gördüyü işlərdən razı qaldığını bildirir. K. deyir ki, burada nəşə bir dolaşqı, anlaşılmazlıq var, Barnabas bunları Klammm izah eləməlidir. Fəqət çapar əmindir ki, Klammm heç onu da dinləməyəcək.

K. Fridayla, köməkçiləriylə birlikdə məktəbin idman zalında gecələyir. O duyur ki, birgə yaşadıkları bu dörd gündə sevgilisi gözəçarpan dərəcədə dəyişib. Klammmın yanında olanda qız tər çiçəktək pardaqlanırdı, amma K. onu dərəndən soluxmağı başlayıb. Fridaya əzab çəkdirən budur ki, K. Qəsrin elçilərindən, yaxud müfəttişlərindən olan Klammm ilə görüşməyi hər şeydən çox arzulayır, əslində, onun ayrı arzu-diləyi heç yoxdur da. İşin qorxulu yanı budur ki, əgər Klammm hansısa işini aşırmağın müqabilində Fridanı qaytarmağı ondan istəsə, K. buna dərhal razılıq verəcək. Üstəlik, Frida nişanlısını Barnabasın bacısı Olqaya qışqanır.

Olqa diribaş, fədakar qızıdır, öz ailəsinin kədərli tarixçəsini K.-ya uzun-uzadı nağıl eləyir:

Üç il qabaq Kənddə keçirilən bir bayram şənliyində Sortini adlı yüksək məmur Olqanın kiçik bacısı Amaliyadan gözünü çəkmirmiş. Ertəsi gün çapar Amaliyaya əxlaqsız təkliflərlə dolu bir məktub gətirir, məktubu göndərən Sortini Amaliyadan onun mehmanxanadakı otağına gəlməyi tələb eləyirmiş. Mənlili alçaldılmış qız məktubu cırıb çaparı sifətinə çırpır. Sortini əslində bundan razı qalır, çünki Amaliyanın gözəlliyi onu mühüm işlərdən yayındırdığına, fikrini dağıtdığına görə kişi ona da, özünə də qəzəbliymiş, indisə qız məmurun beynində tutduğu yeri boşaltmışdı. Buna qədər Kənddə Qəsrin heç bir nümayəndəsini sinəsindən geri itələyən olmayıbmiş. Amaliyanın qururu ailənin lənətinə çevrilir, Kənddə hamı onlardan üz döndərir. Kəndin ən yaxşı çəkməçisi sayılan ataları sifarişsiz, gəllirsiz qalır. Kişi bütün günü yol qırağında, Qəsrin darvası ağzında durub, gələn-gedən məmurlardan mərhəmət dilənir, fəqət heç birinin çarəsiz qocaya ürəyi yanmır, onu dinləyən belə olmur. Ailəyə başqa cəza verməyə daha ehtiyac qalmır, dörd-qüsdən ata da, ana da sürətlə qocalıb evin içində ölümlə, zəllilə dönür. Olqa başa düşür ki, camaat Qəsrin qəzəbinə gəlməkdən qorxdığına görə onları boykot eləyib. Əgər onlar günahlarını yuyub səhvlərini qansalar, el yenə bu ailəylə mehriban dolanacaq...

davamı növbəti sayımızda

F. Uğurlu